

KALEVALA YHDISTÄÄ

Sampo ja Kalevalan henkilöt

Puolalan koulu, Turku

Sampo-projekti, Puolala kl. 2011

Sampo, työskentelyohjeet

- **Älä** näytä valmiita kuvia Sammosta oppilaille, jotta heidän oma mielikuvituksensa tulee töissä esiin.
- Työt voidaan tehdä ryhmätyönä, parityönä tai yksilötyönä.
- Työn koko on vapaasti itse päätettävissä (A5 kokoisesta isoihin rullapapereihin ja voimapapereihin)

Työt voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavilla tekniikoilla:

- **Rakenteluna** erilaisista materiaaleista (paperirullien hylsyistä, pahveista, napeista, piippurasseista, puupalikoista, tikuista jne.)
- **Rakenteluna** oppilaiden kotoa tuomista **Lego-palikoista**. Työ tallennetaan valokuvana.
- **Savityönä** punasavesta tai valkosavesta.
- **Taidekuvaa muokkaamalla**. Lähtökohtana voi käyttää esimerkiksi Gallen-Kallelan Sammon taonta-teosta.
- **Sarjakuvana**
- **Varjokuvanäytelmänä (piirtoheittimellä)**
- **Animaationa**
- **Leiketyönä** eri värisiä papereita repimällä tai leikkaamalla
- **Liitutyönä**
- **Vesi- tai peiteväriytyönä**

Sammon taonta

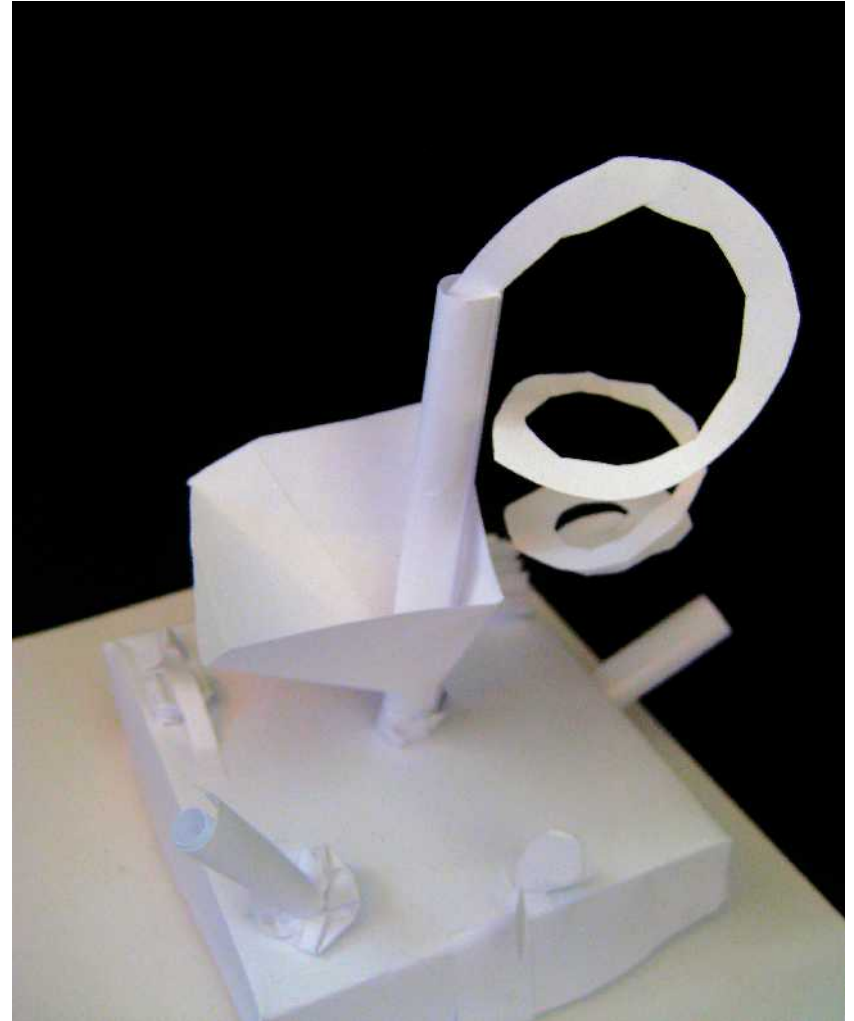
Laittoi tuulet lietsomahan,
väkipuuskat vääntämähän.
Lietsoi tuulet löyhytteli:
itä lietsoi, lietsoi länsi,
etelä enemmän lietsoi,
pohjanen kovin porotti.
Lietsoi päivän, lietsoi toisen,
lietsoi kohta kolmannenki:
tuli tuiske ikkunasta,
säkehet ovesta säykkyyi,
tomu nousi taivahalle,
savu pilvihin sakeni.

Se on seppo Ilmarinen
päivän kolmannen perästä
kallistihe katsomahan
ahjonsa alaista puolta:
näki sammon syntyväksi,
kirjokannen kasvavaksi.

Siitä seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoja taputtelevi,
lyöä lynnähyttelevi.
Takoi sammon taitavasti:
laitahan on jauhomyllyn,
toisehen on suolamyllyn,
rahamyllyn kolmantehen.

Siitä jauhoi uusi sampo,
kirjokansi kiikutteli,
jauhoi purnun puhteessa:
yhen purnun syötäviä,
toisen jauhoi myötäviä,
kolmannen kotipitoja.

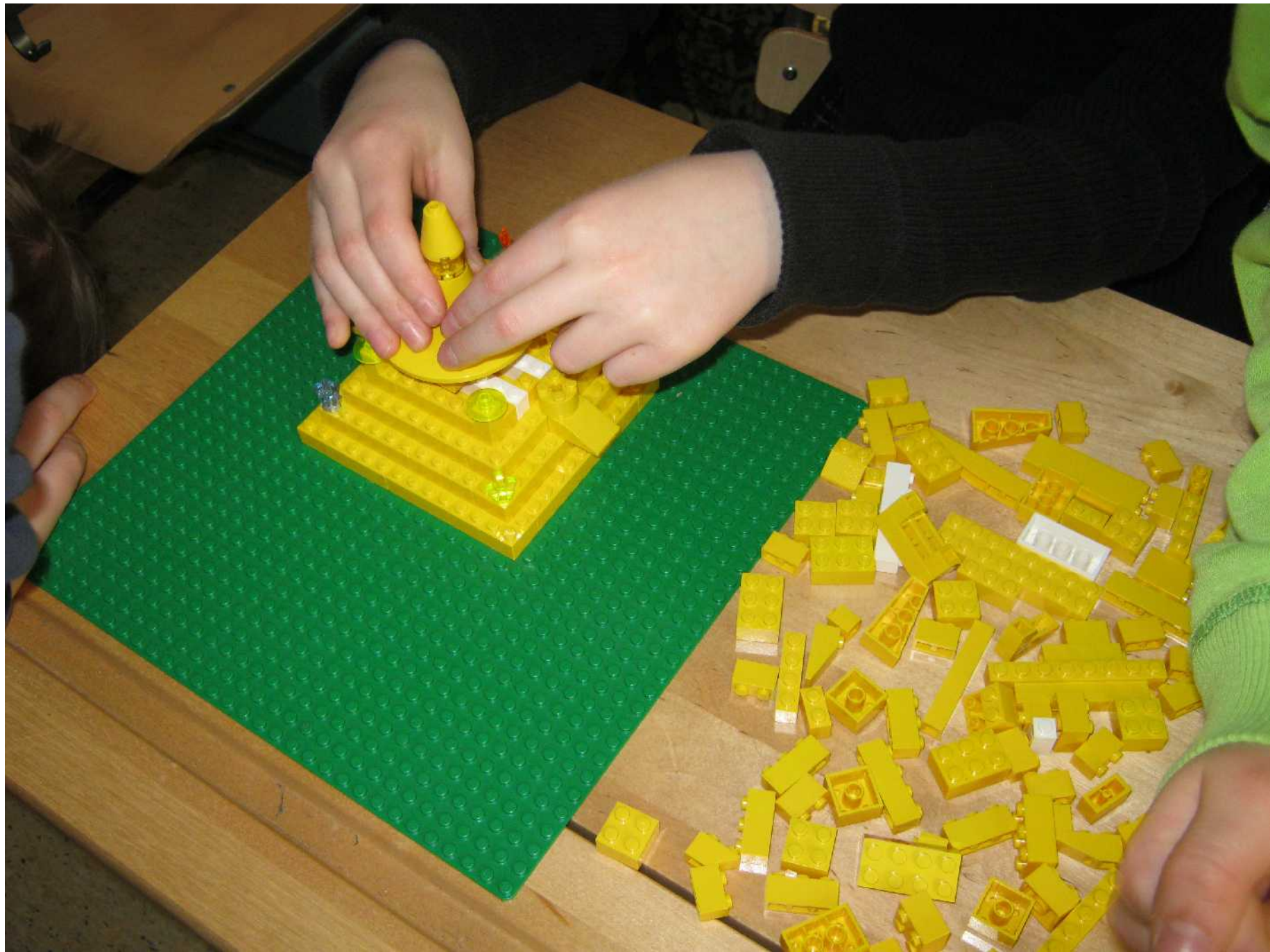
Kysyi vanha Väinämöinen
Ilmariselta sepolta:
"Veli, seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen!
Joko laait uuen sammon,
kirjokannen kirjaelit?"

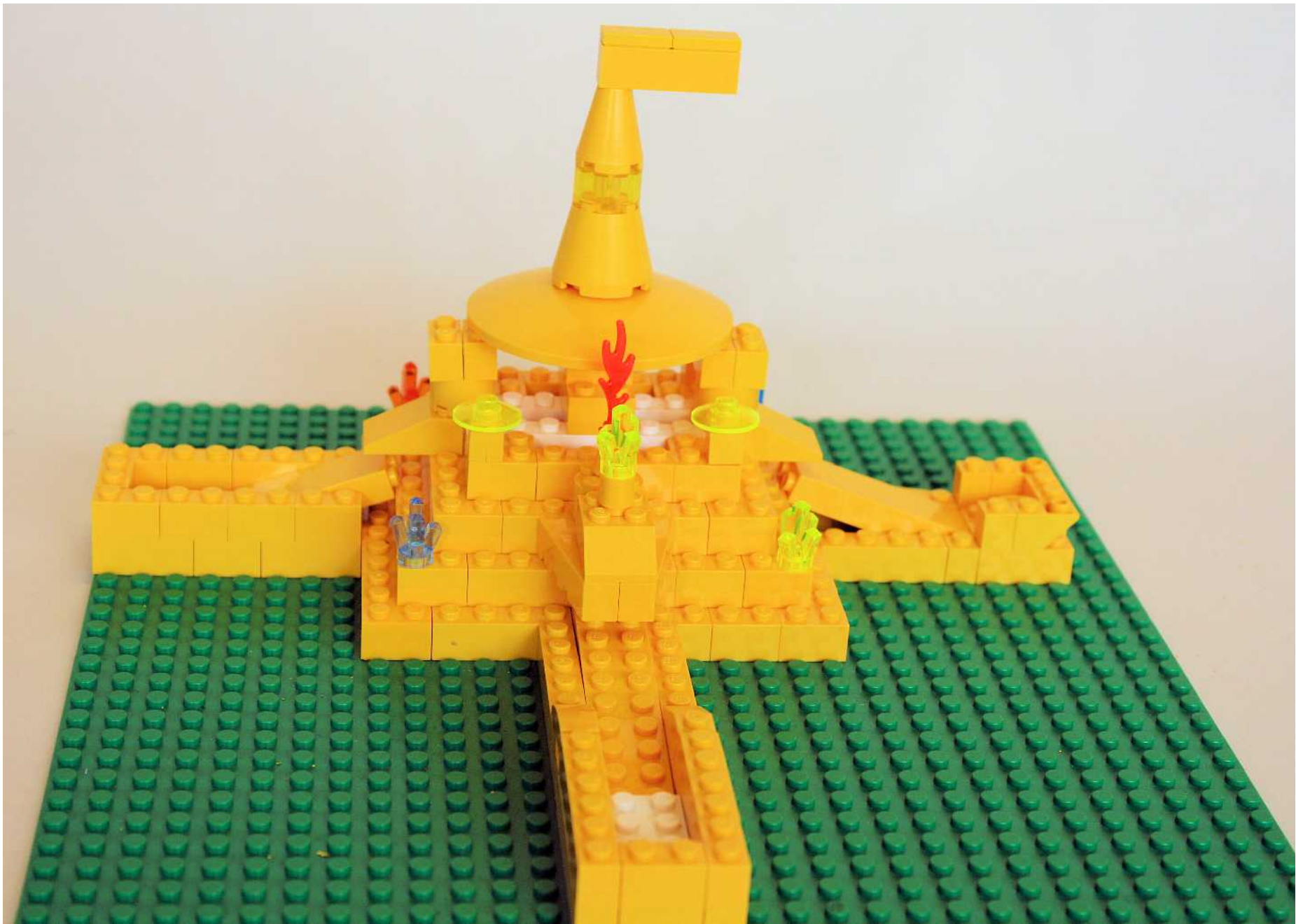

Sanoi seppo Ilmarinen,
itse laatija pakisi:
"Jopa jauhoi uusi sampo,
kirjokansi kiikutteli,
jauhoi purnun puhteessa:
yhen purnun syötäviä,
toisen jauhoi myötäviä,
kolmannen pi'eltäviä."

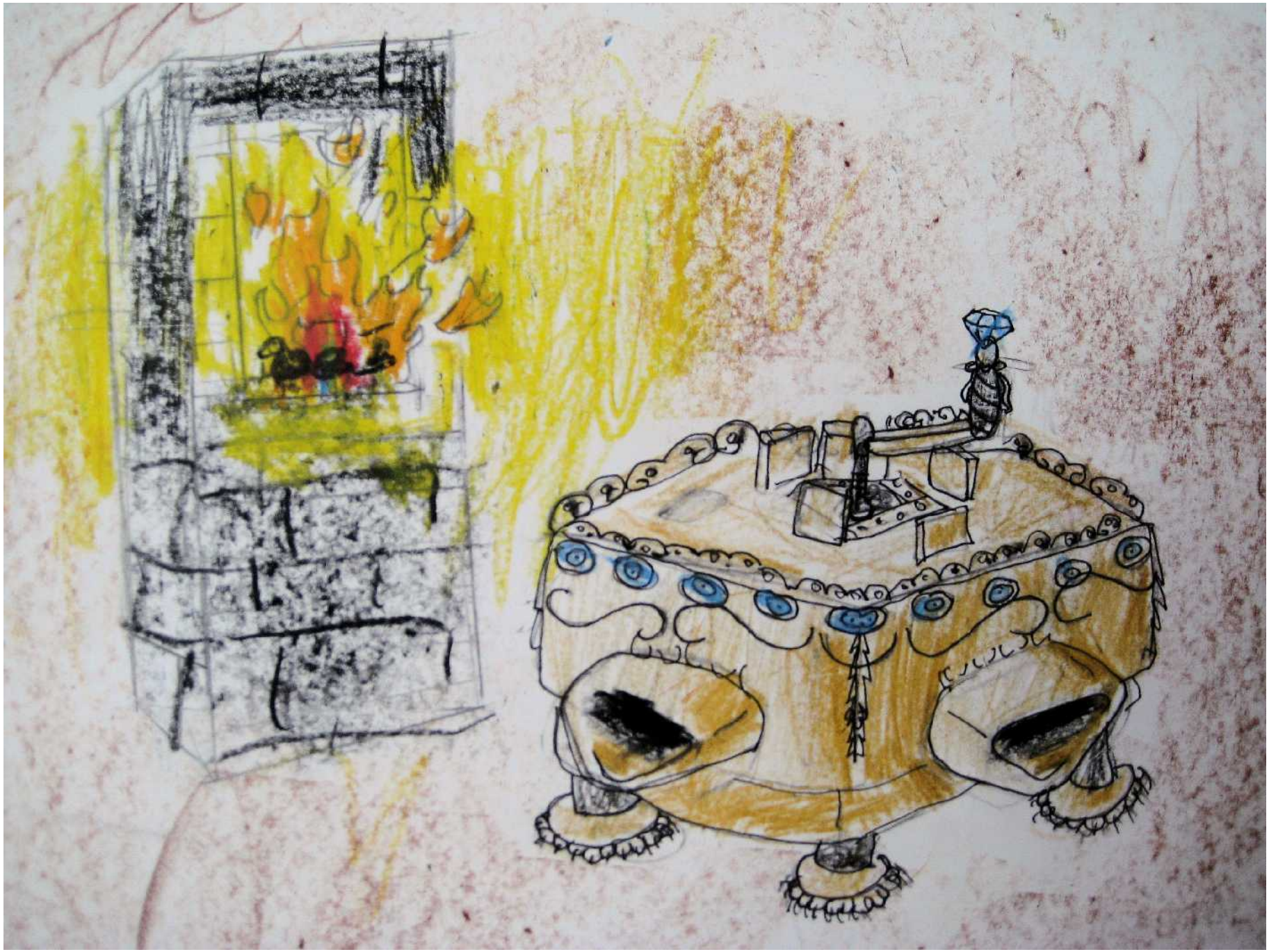

Kalevalan henkilöitä kl.2012

Henkilöiden valitseminen:

Päädyimme helpoimmin kuvataiteen keinoin lähestyttäviin Kalevalan hahmoihin:
Väinämöinen, Louhi, Aino, Ilmarinen,
Joukahainen, Lemminkäinen, Antero Vipunen
ja Vellamo

- Älä näytä oppilaille valmiita kuvia Kalevalan henkilöistä, jotta heidän oma mielikuvituksensa pääsee esiin.
- Hahmojen vaatetuksen tueksi voi näyttää kuvia esimerkiksi rautakautisista asuista ja kansallispuvuista.
- Työssä voi olla pelkästään myös jokin esine tai tilanne, joka liittyy hahmoon, esimerkiksi Väinämöisen kannel.
- Työt voidaan toteuttaa ryhmä-, pari- tai yksilötyönä.
- Työn koko ja malli on vapaasti päätettävissä.

Työt voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavilla tekniikoilla:

- Tekemällä hahmoista **varjokuvanäytelmä** piirtoheittimen avulla. Eesityksen voi videoida.
- Tekemällä hahmoista **animaatio**.
- Toteuttamalla hahmo/hahmot **leiketyönä** erivärisiä papereita leikkaamalla tai repimällä.
- **Värittämällä** hahmo/hahmot **liiduilla**.
- **Maalaamalla** hahmo/hahmot **vesiväreillä tai peiteväreillä**.
- Tekemällä hahmosta **paperinukke**, jolle voidaan tehdä erilaisia vaatteita ja päähineitä.
 - Aino + kansallispuuku
 - Väinämöinen + lakki

- Piirtämällä **hahmo todelliseen kokoon** oppilaan omaa kehoa ääriviivan mallina käyttäen.
- Tekemällä hahmosta/hahmoista **pilakuva**, tahallaan ruma hahmo.
- Tekemällä hahmosta/hahmoista **hiilityö**.
- Tekemällä oma **profiili kalevalaisena hahmona**. Heijastetaan seinälle oppilaan sivuprofiili piirtoheittimen valon avulla. Jäljennetään kasvojen ääriviivat seinään kiinnitettyyn paperiin.
- Kaivertamalla aiheesta **linolaatta** ja vedostamalla se paperille.
- Leikkaamalla monisteesta valmis Kalevalan hahmo ja **tekemällä** hänelle **tausta** jollakin tekniikalla.
- Tekemällä **valmiiseen taustaan Kalevalan hahmo/hahmot**.
- Tekemällä valmiista taidekuvasta **mosaiikkityö**.

Työskentelyn aloittaminen:

1. Oppilaille luettiin ja kerrottiin tai oppilaat kuuntelivat cd:ltä Kalevalan eri henkilöistä kertovia jaksoja.
2. Oppilaat lukivat itsenäisesti mm. Lasten Kalevala -kirjoja.
3. Opettajanhuoneessa oli virikemateriaalia tuntityöskentelyä varten.

1. VÄINÄMÖINEN

Kalevalan runot 1–10, 16–21,
25, 37–50

Siitä vanha

Väinämöinen

alkoi soittoa somasti

hauinruotaista romua,

kalanluista kanteletta.

(Kalevalan 41. runo, säkeet
17-20)

Kuva: Taru Tsarkov 11 v.

Vaka, vanha Väinämöinen

- Kalevalan päähenkilö; suuri tietäjä, heimonsa johtaja, loitsija, kanteleen soittaja
- Väinämöis-mielikuvat: alkumeren luoja, kulttuuriheeros, šamaanisankari, merisankari ja kosiomies

Kuva: Daniel Viazov 11v.

Väinämöinen valmisti
kanteleen hauen
leukaluusta ja kielet jonkin
Hiiden olennon hiuksista.

Soitto houkutteli niin
ihmiset, eläimet kuin
jumalolennotkin
kuuntelemaan.

Kaikki liikuttuivat kyyneliin.

Kuva: Niilo Autio 12 v.

Oppilaiden näkemys Väinämöisestä

- viisas, mutta myös pelottava
- monipuolinen johtaja
- itsekäs, koska ei kestänyt pettymyksiä
- taitava sodassa ja rauhassa, mutta ei rakkaudessa

Kuva: Tony Hirvirinne 12 v.

2. LOUHI

Kalevalan runot 1, 7, 10, 13–15, 18–22, 27,
30, 38, 40, 42, 45–47 ja 49

Louhi, Pohjolan emäntä,
sanan virkkoi, noin nimesi:

- Sille työnnän tyttäreni,
sille lapseni lupoaan,
joka sampuen takovi,
kannen kirjo kirjoittavi.

(Kalevalan 7. runo,
säkeet 339–344)

Kuva: Elisa Rantanen 12 v.

Louhi, Pohjolan emäntä

- Louhi kuvataan noitana, jolla on suunnattomat taikavoimat.
- Hän pystyy muuttamaan muotoaan ja vaikuttamaan säähän sekä auringon ja kuun kulkuun.

Kuva: Fia Marjanen 8 v.

- Sotaveneen tuhouduttua Louhi tekee veneen laidoista itselleen siivet ja muuntautuu Kokkolinnuksi, joka pystyy kuljettamaan sotureita selässään.
- Louhi-nimen on tulkittu viittaavan lentotaitoon.

Kuva: Darja Motorina 12 v. ja Janni Mutta 12 v.

Oppilaiden näkemys Louhesta

- pelottavan ovela
- vallanhaluinen ja ilkeä vihamiehiään kohtaan
- harvahampainen
- vankkanenäinen
- Väinämöisen vastavoima

Kuva: Eeva Pajala 11 v.

3. AINO

Kalevalan runot 3, 4 ja 5

”Parempi minun olisi,
parempi olisi ollut
syntymättä, kasvamatta,
suureksi sukeumatta
näille päiville pahoille,
ilmoille iloomille.

(Kalevalan 4. runo,
säkeet 217–230)

Kuva: Anna Jantunen 11 v.

Aino

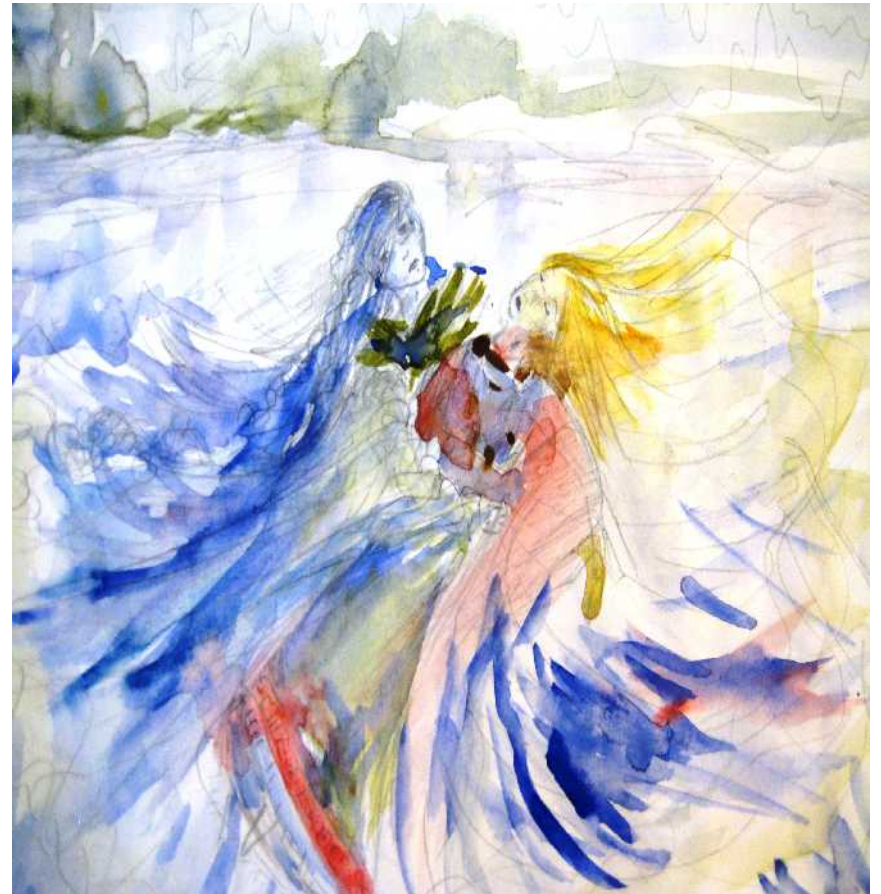
- Aino on Joukahaisen nuori, suloinen sisar, jonka Joukahainen kilpalaulannan hävittyään lupaa Väinämöiselle vaimoksi.
- Aino kauhistuu suunnitelmaa ja hukuttautuu.

Kuva: Janina Olsson 12 v.

- Väinämöinen yrittää kalastaa Ainoa, mutta saa saaliikseen vain erikoisen kalan.
- Kun hän yrittää paloitella kalaa ruuakseen, kala hyppää veteen ja kertoo olleensa Aino.

Kuva: Silja Metsätähti 11 v.

Oppilaiden näkemys Ainosta

- Suomi-neidon perikuva
- pitkät, vaaleat hiukset
- nuori, kaunis ja viaton
- veljensä juonittelun uhri
- aivan liian nuori

Väinämöisen vaimoksi

Kuva: Sanni Laaksonen 12 v.

Ilmarinen

Ilmarinen esiintyy yli puolessa Kalevalan runoista. Sampo: Kalevalan runot 1, 7, 10, 15, 18–19, 38–39, 42–43, 45, 50.

”Siitä seppo Ilmarinen,
takoja iän-ikuinen,
takoja taputtelevi,
lyöä lynnähyttelevi.

Takoi sammon taitavasti.”

(Kalevalan 10. runo,
säkeet 409–416)

Kuva: 5-6 d-luokka

Seppo Ilmarinen

- Ilmarinen esiintyy 27 runossa seppäsankarina, jolla on myös jumalallisia piirteitä.
- Hän takoi maailman alussa taivaankantta ja loi revontulet sekä aamu- ja iltaruskon värit.

Kuva: Aaro Lehtovaara 11 v.

- Ilmarinen kesytti raudan ja osasi takoa salaperäisen sammon.
- Hän toimi Väinämöisen apuna ja luotettavana kumppanina kaikissa vaikeissa tilanteissa.

Kuva: Anita Kolombintseva 8 v.

Oppilaiden näkemys Ilmarisesta

- tosi taitava ja luotettava
- viisas ja kekseliäs
- rehellinen ja avulias
- vaatimaton
- sympaattinen

Kuva: Helmi Rahikainen 7 v.

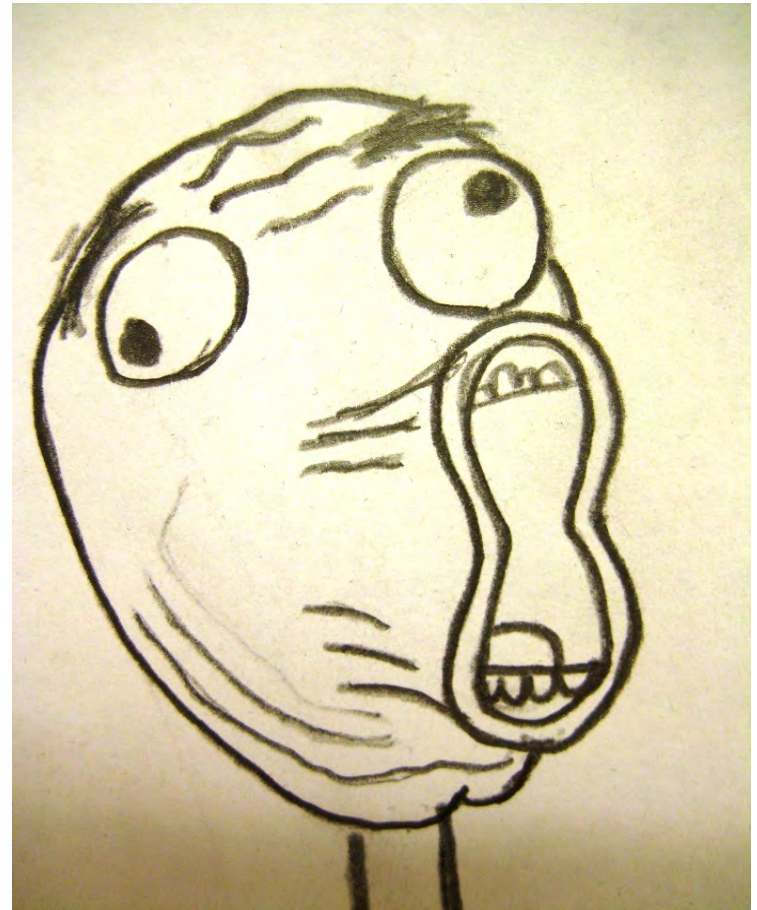
5. JOUKAHAINEN

Kalevalan runot 3 ja 6

"Ammun vanhan Väinämöisen,
lasken laulajan ikuisen
läpi syämen, maksan kautta,
halki hartiolihojen."

(Kalevalan 6. runo,
säkeet 110–114)

Kuva: Eeva Pajala 11 v.

Nuori Joukahainen

- Joukahainen esiintyy itsevarmana tietäjänä, mutta joutuu Väinämöisen laulamana suohon. Pelastuakseen pinteestä hän lupaa Aino-siskonsa Väinämöiselle.

Kuva: Frida Suomalainen 7 v.

- Joukahainen suuttuu siskonsa kuolemasta, ampuu merta ylittävää Väinämöistä jousellaan ja suistaa tämän mereen.

Kuva: Moritz Muller 10

v.

6. LEMMINKÄINEN

Kalevalan runot 11–15, 26–
30,
39–43

"Mieleni minun tekevi
juomahan soan olutta,
soan mettä maistamahan."

(Kalevalan 12. runo, säkeet
62–64)

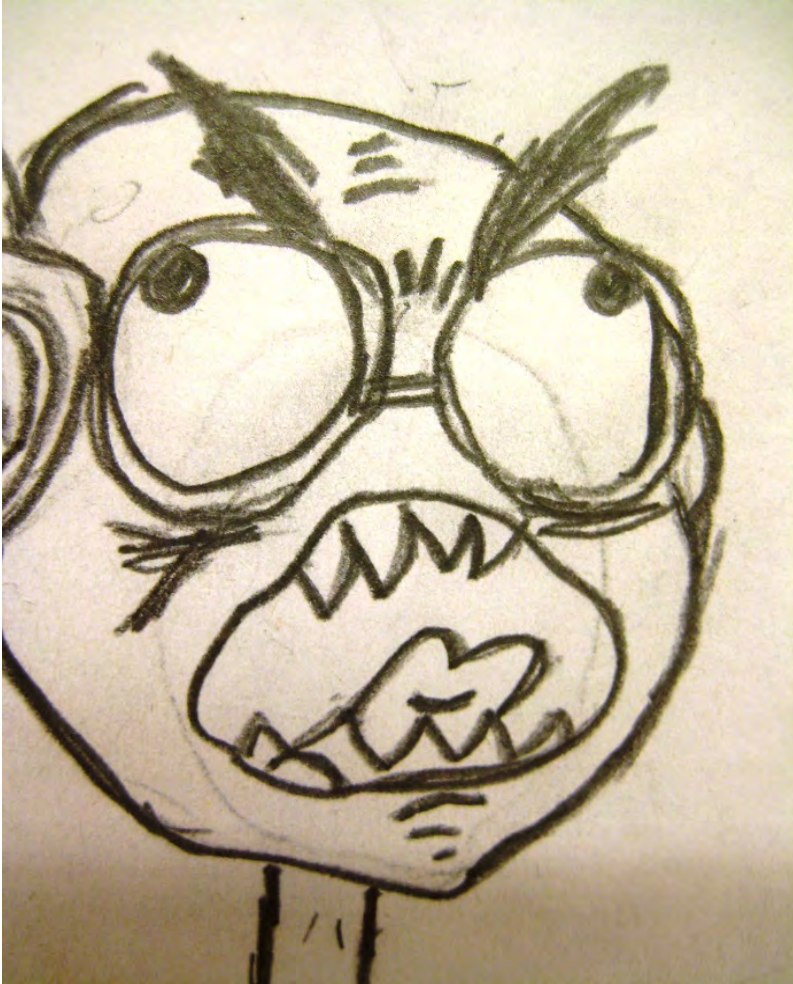
Kuva: 3-4 d-luokka

Lemminkäinen / Ahti Saarelainen

- Kalevalan korea nuorukainen, jota tytöt ja sodankäynti kiinnostivat.
- Lisänimitys "lieto" viittaa sekä lempeyteen että kevytmielisyyteen.

Kuva: 5-6 d-luokka

- Lemminkäinen ryöstää Kyllikin, jonka kanssa solmii valan. Kun vala raukeaa, lähtee Lemminkäinen kosimaan Pohjolan neitoa.
- Louhi antaa tehtäviä: Hiiden hirven ja hevon pyydystämisen sekä tuonelan joutsenen ampumisen.

Kuva: Eeva Pajala 11 v.

- Pyhän linnun, joutsenen ampuminen johtaa Lemminkäisen kuolemaan.
- Pojan äiti huomaa harjan vuotavan verta ja ymmärtää poikansa kuolleen.
- Äiti haravoi poikansa palaset ja kokoaa niistä Lemminkäisen mehiläisen meden avulla.

Kuva: Moritz Muller 10 v.

- Lemminkäisen äidissä on nähtävissä uskonnollisia piirteitä. Hänen pyyteetön toimintansa kuvaa järkkymätöntä äidinrakkautta ja uhrautuvuutta.

Kuva: Maria Marenkova 8 v.

7. ANTERO VIPUNEN

Kalevalan runo 17

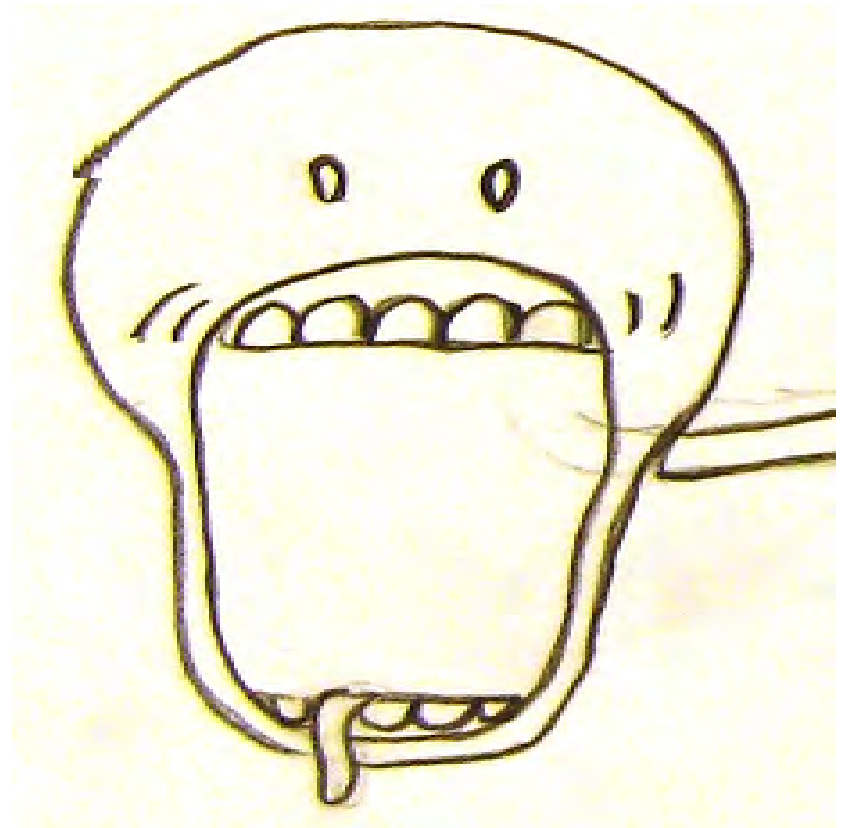
- Antero Vipunen on maan alla makaava vainaja, jättiläinen tai tietäjä, jolla on hallussaan arvokkaita ikiaikaisia loitsuja.
- Väinämöiseltä puuttuu loitsusta kolme sanaa, jotka hän hakee Vipuselta.

Kuva: Oliver Svartberg 12 v.

- Väinämöinen menee Vipusen suusta vatsaan ja takoo siellä aiheuttaen Vipuselle vatsakipua.
- Kivusta päästäkseen Vipunen kertoo puuttuvat sanat.

Kuva: Eeva Pajala 11 v.

Oppilaiden näkemys Vipusesta

- valekuollut
- pelottava
- viisaudessa Väinämöisen tasolla
- elävien ja kuolleitten välihahmo

Kuva: Tumetsu

8. VELLAMO

Kalevalan runo 5

- Vellamo on hyvä ja arvostettu veden emäntä, ”veen emonen”, joka asuu veden alla Ahtolassa puolisonsa Ahdin kanssa.
- Hänellä on ”sininen lakki, kaislainen paita ja vaahtoinen vaippa”.

Kuva: Katalin Barany 11 v.

- Ilmeisesti Vellamo auttoi kalansaaliiden saannissa. Hän pystyi nostattamaan aallot ja vaikutti purjehdussäähän.
- Häneen on liitetty merenneidon piirteitä.

Kuva: Iida Berg 12 v.

Ohjeita opettajalle:

1. Mielenkiinnon ja mielikuvituksen herättäminen.
2. Kalevalan hahmojen vaatetus: kuvat vanhoista rautakautisista asuista tai kansallispuvuista.
3. Kuvattuna myös pelkästään esine tai tilanne: esim. Väinämöisen kannel.
4. Toteutus: yksilö-, pari- tai ryhmätyö.
5. Työn koko ja malli: vapaasti päätettävissä.

Esimerkkejä työn toteuttamisesta:

Esimerkiksi seuraavat tekniikat:

- Hahmoista **varjokuvanäytelmä** piirtoheittimen avulla, videointi.
- Hahmoista **animaatio**.
- Hahmo/hahmot **leiketyönä** erivärisiä papereita leikkaamalla tai repimällä.
- Värittämällä hahmo/hahmot **liiduilla**.

- Maalaamalla **vesiväreillä** tai **peiteväreillä**.
- Tekemällä hahmosta **paperinukke** ja sille erilaisia vaatteita ja päähineitä esim. Aino+kansallispuuku, Väinämöinen+lakki.
- Piirtämällä hahmo **oppilaan kehoa mallina** käyttäen.
 - Hahmosta/hahmoista **pilakuva**.
 - Hahmosta/hahmoista **hiilityö**.
 - **Oma profiili** kalevalaisena hahmona.

- **Kaivertamalla** linolaatta ja **vedostamalla** se paperille.
 - Leikkaamalla **monisteesta** valmis Kalevalan hahmo ja tekemällä **tausta**.
 - **Valmiiseen taustaan** Kalevalan hahmo/hahmot. Top-keskuksen Kokoelmahuone: <http://media.tkukoulu.fi/>